

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

וצוקל"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יום ב' דחג השבועות, ה'תשל"א

חלק ב – יוצא לאור לשי"פ נשא, י"ב סיון, ה'תשע"ח



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

לעילוי נשמת

מרת שרה דייזי בת ר' חיים הכהן ע"ה

נלביע יי"א אייר, ה'תשע"ח

ולעילוי נשמת

בנה חיים ז"ל בן – יבלח"ט – ר' עזרא שליט"א

נלביע כ"ף ניסן, ה'תשע"ח

ציון

ת' נ' צ' ב' ה'



נדפס על ידי ולזכות משפחתם

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

הוספה

[ר"ח אייר, ה'תשמ"ג]

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ נשא, י"ב סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות יום ב' דחג השבועות ה'תשל"א – הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ במדבר; הביאור בפרש"י רות א, טז"ז י"ל אשתקד).

*

בתור הוספה – מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גר", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

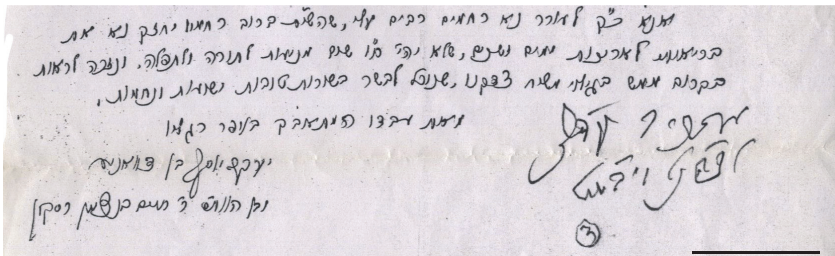
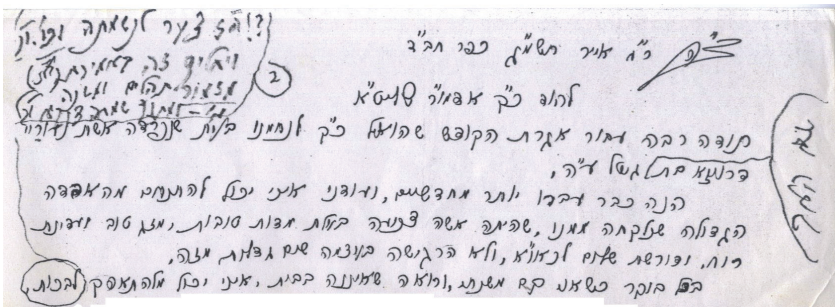
אסרו חג השבועות, ה'תשע"ח, ברוקלין, נ"י.

[1] שם האב.

[2] "לבכותי" – !? הי"ז צער לנשמתה וכו'. וק"ל.

ויחליף זה באמירת (בל"ג) מזמור תהלים ומשנה א' – ומתוך שמחה דוקא וק"ל.

[3] אזכיר עה"צ לכהני"ל ויבשי"ט.



מצילום כתי"ק, על גליון מכתבו של מו"ה יעקב יוסף רסקין (כפר חב"ד) בתאריך זה. אגרות נוספות אליו – אג"ק ח"כ אגרת ז'תשכז, ובהנסמן בהערות שם.

[1] שם האב: בתחלת מכתבו: "תודה רבה עבור אגרת הקודש שהואיל כ"ק לנחמנו בעת שנפרדה אשת ענוריי דרויזא בת גיטל ע"ה" (כ"ד שבט תשמ"ג). – בהמשך לכותבו שם זוגתו "דרויזא" בת" – כתב רבינו (כבפנים [1]). – וראה פנים יפות ס"פ בהעלותך. דברי תורה (להמנח"א) מהד"ת ס"ד. תו"מ התוועדויות ח"ס (תשל"ח ג) ע' 364. ובכ"מ.

[2] !? הי"ז צער כו': בהמשך מכתבו: "הנה כבר עברו יותר מחדשיים, ועודני איני יכול להתנחם מהאבדה הגדולה .. בכל בוקר כשאני קם משנתי, ורואה שאיננה בבית, איני יכול מלהתאפק לבכות כו". – את התיבה "לבכות" – הקיף רבינו, וכתב (כבפנים [2]).

[3] אזכיר עה"צ כו': בסיום מכתבו: "אנא כ"ק לעורר נא רחמים רבים עלי, שהשי"ת כרוב רחמיו יחזק נא את בריאותי לאריכות ימים ושנים, שלא יהי' ח"ו שום מניעות לתורה ולתפלה. ונזכה לראות בקרוב ממש בגילוי משיח צדקנו, שנוכל לבשר בשורות טובות ישועות ונחמות".

©

Published and Copyright 2018 by LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237 (718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס על ידי חיים שאול בן חנה בדפוס "ועד הנחות בלה"ק" (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

שנמצאים במיצר ובשבי, ואעפ"כ זוכרים שזהו זמן מ"ת, ומזכירים זאת בדיבור או בלימוד או ב"אנחה" (מיט אַ קרעכץ), כידוע שאנחה של יהודי היא בבחי' תשובה עילאה¹⁷⁵ — הרי בודאי שהם ראויים להיות במעמד ומצב של בני חורין.

וכיון שנמצאים כאן כו"כ מישראל, אשר "אכל כי עשרה שכינתא שריא"¹⁷⁶, ועאכו"כ במעמד כמה פעמים עשרה, "ועמך כולם צדיקים"¹⁷⁷, ורצונו של הקב"ה שצדיקים יגזרו והוא יקיים זאת¹⁷⁸ — הנה: כל אלו שלעת עתה נמצאים עדיין במיצר ושבי, יוציאם הקב"ה ממיצר ושבי, גלות ודוחק ועקתא כו', להרחבה אמיתית, בקרוב ממש, ובשמחה וטוב לבב.

* * *

כז. וכן ברכה מיוחדת — בצירוף כו"כ מבני, שעל כל אחד מהם מעיד הכתוב¹⁷⁷ ש"עמך כולם צדיקים נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", וצדיק גוזר והקב"ה מקיים¹⁷⁸ — בנוגע לאלו שכבר יצאו משם והגיעו לארץ הקודש¹⁷⁹, שתהי' זו התחלה להרחבת הסדק שנעשה סדק במסך המפסיק, ועד לבקיעת המסך באופן של פריצת גדר.

ועד שהקב"ה יפרוץ את כל הגדרים, וישרוף את כתלי הגלות¹⁸⁰, ויקויים היעוד¹⁸¹ "קץ שם לחושך", ואז תהי' אתחלתא דגאולה, וממנה ידלגו ("אַרְיִינְשְׁפֶרִינְגֶען") אל הגאולה האמיתית והשלימה — הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם, ומשיח צדקנו בראשנו, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות, והניגון "ניע זשוריצי כלאַפצי". ואח"כ התחיל בעצמו לנגן ניגון "לכתחילה אַריבער" לאדמו"ר מהר"ש.

לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים שיחיו מ"כוס של ברכה".

טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן "כי בשמחה תצאו".

(175) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ג"כ (179) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמוז).
 בברכתו — שיהי' שם הענין של גיור כהלכה.
 (176) סנהדרין לט, א.
 (177) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).
 (180) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' שעב (נעתק ב"היום יום" בתחלתו).
 (181) איוב כח, ג.
 חלק.
 (178) ראה לעיל סי"ב.

יז. הימים טובים נקראים בשם "רגלים"⁷⁷, שבהם ישנו החיוב העלי' לרגל⁷⁸ — שקשור גם עם ענין הרגל כפשוטו (אע"פ שהימים טובים הם במספר שלש, "שלש רגלים"⁷⁷, ואילו רגלי האדם הם רק שנים), כמובן מזה שחיוב העלי' לרגל חל רק על מי שיכול לעלות ברגליו להר הבית⁷⁹.

אך צריך להבין:

הן אמת שביו"ט ישנו החיוב של עלי' לרגל, אבל זהו ענין בפני עצמו, ולכאורה אינו עיקר ענין היו"ט — שהרי כללות ענין היו"ט עיקרו "ושמחת בחגך"⁸⁰, ובנוגע לפרטי המועדים — הנה חג הפסח ענינו זכר ליציאת מצרים, חג השבועות הוא זכר למתן תורה, וחג הסוכות הוא זכר לכך ש"בסוכות הושבתי גו"⁸¹, שכל ענינים אלו קודמים לענין העלי' לרגל, כיון שהיו עוד לפני כניסת בניי לארץ ישראל.

וגם אם נאמר שגם בהיותם במדבר הי' ענין העלי' לרגל למשכן⁸¹ — הרי ענינם של הימים טובים הי' עוד לפני הקמת המשכן, שהרי אפילו במצרים הי' כבר חג הפסח (לכל הפחות יום אחד⁸²), וכן מ"ת (ענינו של חג השבועות), שהי' לאחרי שמנו את הימים מיציאתם ממצרים (כדאיתא בר"ך⁸³), ועד"ז הענין ד"בסוכות הושבתי גו"⁸¹, שכל ענינים אלו היו קודם הקמת המשכן, ועאכו"כ קודם שהוקם משכן שילה, שבו מצינו לראשונה ענין העלי' לרגל בפועל — גבי אלקנה: "ועלה .. מעירו מימים ימימה להשתחוות ולזבוח גו' בשילה"⁸⁴.

ואעפ"כ נקראים הימים טובים "שלש רגלים", היינו, שמדגישים את ענין הרגל דוקא, ועד שמי שאינו יכול להלך ברגליו לירושלים, ה"ה פטור מעלי' לרגל לביהמ"ק.

יח. ובהקדמה:

קריאת היו"ט בשם רגל — אינה בדרך מקרה, אלא בגלל השייכות של היו"ט לענין הרגל, ולכן, כשיש חסרון ברגל, חסר גם בשלימות היו"ט — בדוגמת כהן או קרבן שיש בו מום, שזהו בסתירה לענינו של הקרבן שצריך להיות באופן של תמימות ובשלימות⁸⁵, כיון שענינו לעשות

(77) משפטים כג, יד. לקו"ש חט"ז ע' 303 הערה 36. ח"ט ע' 323
 (78) ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"ב הערה 18. וש"נ.
 סט"ו (תו"מ חל"ד ע' 33). וש"נ. (82) ראה פסחים כח, ב. וש"נ.
 (79) ריש חגיגה — במשנה (ובפרש"י). (83) פסחים בסופה.
 שם ד, סע"א. (84) שמואל"א א, ג.
 (80) פ' ראה טז, יד. (85) ראה רמב"ם הל' איסורי מזבח
 (81) ראה "רשימות" חוברת ק סי"ד. בתחלתן.

שלום בעולם⁸⁶, והוא מלשון קירוב⁸⁷, שענינו קירוב הכחות והחושים כו'⁸⁸, ועולה עד רזא דא"ס⁸⁹, שלכן צריכים כל עניניו להיות בשלימות, הן בנוגע לקרבן עצמו, הן בנוגע לבעל הקרבן (שצריך להיות שב מידיעתו⁹⁰), והן בנוגע לכלי שרת שצריכים להיות שלמים⁹¹.

ואע"פ שהחסרון בשלימות היו"ט מצד החסרון ברגל שייך רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שאז הי' ביו"ט ענין העלי' לרגל, משא"כ בזמן הזה שיש ביו"ט רק הענין ד"ושמחת בחגך" — הרי עדיין מוכח מזה ששלימות היו"ט דורשת שלימות אצל האדם שחוגג את היו"ט.

וכמו בנוגע לענין הקרבנות, ששייך רק בזמן שביהמ"ק הי' קיים, משא"כ בזמן הזה [ש"תפלות במקום קרבנות תקנום⁹²], שלכן יכול הדבר להתקיים גם ע"י ישראל, בלילה ובחוץ לארץ, ואעפ"כ, יש ללמוד מהצורך בענין התמימות והשלימות גם בנוגע לעבודה הרוחנית.

אך עדיין צריך ביאור: מהו הטעם שהתמימות והשלימות של היו"ט תלוי' בענין הרגל דוקא?

יט. ויובן ע"פ הענין ד"ושמחת בחגך", שישנו הן בזמן שביהמ"ק הי' קיים — באופן ש"אין שמחה אלא בבשר⁹³, היינו שלמי שמחה, והן בזמן הזה — באופן ש"אין שמחה אלא ביי"ן⁹⁴, אלא שאין זה בשלימות כמו בזמן הבית, כיון שאינו אלא מדרבנן, ואפילו לדעת הפוסקים שזהו מדאורייתא⁹⁵, אין זה ממש כמו בזמן שביהמ"ק הי' קיים (שלכן יש צורך לכתוב על פנקסו לכשיבנה בית המקדש אביא כו'⁹⁶).

והענין בזה:

ידוע⁹⁶ שחורבן ביהמ"ק פגע רק בענינים הגשמיים — ש"שפך חמתו על העצים ועל האבנים⁹⁷, אבל לא בנוגע לביהמ"ק הרוחני שבכל אחד מישראל, שעז"נ⁹⁸ "ושכנתי בתוכם", שאין אפשרות לגוי להחריבו ח"ו; ועד"ז בנוגע לענין הקרבנות — שחורבן ביהמ"ק פגע רק בגשמיות

(86) ראה פרש"י ויקרא ג, א.
 (87) ראה ס' הבהיר סמ"ו (קט). הנסמן.
 בתו"מ סה"מ תשרי ריש ע' קסד.
 (88) ראה סה"מ תש"י ע' 113. הנסמן בתו"מ שם.
 (89) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.
 הנסמן בתו"מ שם.
 (90) ראה שבועות כו, ב. וש"נ.
 (91) ראה זבחים פח, א.
 (92) ראה ברכות כו, ב.
 (93) פסחים קט, א.
 (94) ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח.
 יש"ש ביצה פ"ב ס"ה. מג"א או"ח סרמ"ט סק"ו. מחה"ש שם. ועיין שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"ז.
 (95) שבת יב, ב.
 (96) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 72. וש"נ.
 (97) איכ"ר פ"ד, יד. מדרש תהלים עה"פ עט, א.

וכן הוא בנוגע להקב"ה ובנ"י, שע"י עבודתם "מסייעים" בנ"י (האשה) להקב"ה (האיש)¹⁶⁵ לכבוש את העולם, ולכן נעשים "שותף¹⁶⁶ להקב"ה במעשה בראשית¹⁶⁷" —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁶⁸ בלקו"ש חי"ד ע' 37 ואילך.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ועי"ז פועלים המשכת הברכות בכל המצטרך לכאו"א מישראל בבני חיי ומזוני רויחי,

— גם אם יש צורך לשנות את טבע העולם, בכח התורה, כדרשת רז"ל¹⁶⁹ על הפסוק¹⁷⁰ "לא-ל גומר עלי", שכאשר ב"ד מעברין את החודש אזי בתול' חוזרין; ואפילו אם יש צורך בענין דצדיק גוזר כו' או מבטל גזירתו של הקב"ה (כנ"ל ס"ב) —

כמ"ש¹⁷¹ "אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", אזי "ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ועץ השדה יתן פריו" (הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות)¹⁷², וכל הברכות האמורות בפרשה, עד "ואולך אתכם קוממיות¹⁷³", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

כת. בנוגע לתורה — אמרו רז"ל¹⁷⁴ "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה".

ולכן, בעמדנו בזמן מ"ת, שבו ניתנה התורה מלמעלה באופן של מתנה לכל אחד מישראל באיזה מקום שנמצא, ועאכו"כ לאלו מבני

על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה", כדרשת חז"ל (ע"ז ב, ב) על הפסוק (ברכה לג, ב ובפרש"י) "ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן" — ולכן יש לבני" חלק גם ב"מתן תורתנו", שאינו יכול להתקיים בלעד. (168) בשילוב שיחת ש"פ נשא שנה זו, ושיחות חגה"ש וש"פ נשא תש"ל. (169) ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. (170) תהלים נו, ג. (171) ר"פ בחוקות. (172) שם, ד ובפרש"י. (173) שם, יג. (174) אבות פ"ו מ"ב.

(165) שזוקק כביכול לעזר שלהם (כדוגמת האיש שזוקק לאשה שהיא "עזר כנגדו" (בראשית ב, יח)), כמ"ש (איוב יד, טו) "למעשה ידיך תכסוף", כי, "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג, ב. וש"נ), ש"ה' אלקיך שואל מעמך" (עקב יו"ד, יב ובפרש"י), ודוקא ע"י עבודת בני" למטה נשלמת הכוונה של הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים. (166) שבת יו"ד, א. וש"נ. (167) וכן הוא בנוגע לכללות הענין דמ"ת, שנוסף על קבלת התורה, יש לבני" חלק גם ב"מתן תורתנו", כי, אע"פ שהנתינה היא ע"י הקב"ה, הרי בשביל נתינת התורה זוקק הקב"ה למקבלים — שלכן "החזירה הקב"ה

ממש¹⁵⁹, ובאופן דמצווה ועושה (עוד יותר מאשר בלימוד ההלכות הצריכות להן, שלימוד זה הוא רק הסתעפות מחיובן במצוות, ולכן אין בו מעלת מצווה ועושה בת"ת). אמנם, כיון שאין עלי' חיוב בזה, ותלוי ברצונה, אין לומר שבגלל זה תברך ברכת התורה¹⁶⁰.

[ועפ"ז יש לבאר הדיוק בשו"ע אדה"ז¹⁶¹, שבהלכות ברכות השחר¹⁶² כתב "נשים מברכות ברכות התורה שהרי חייבות ללמוד מצוות שלהן כו"¹⁶³, ולא הזכיר שייכות האשה ללימוד התורה מצד העזר לבנה או בעלה¹⁶⁴ (שזהו הענין הראשון שמביא בהל' ת"ת¹⁵⁷, ורק לאח"כ מוסיף ש"הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן") — כיון שאין לומר שתברך ברכת התורה מצד העזר לבנה או לבעלה, כנ"ל].

אבל: אדה"ז אויל לשיטתי, שס"ל כשיטת הרא"ש (בתשובה כלל לא ס"ט) שלא מספיק לימוד ההלכות בלבד, אלא חייבים ללמוד גם טעמי ההלכות, כיון שלולי זאת יכולים לטעות בפסקי הדינים, ולכן כתב בשו"ע שלו "הלכות בטעמיהן" [דלא כשיטת הרמב"ם, שכתב רק פסקי הלכות, וקרא "שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם" ** (הקדמה לספר הי"ד)], ועפ"ז חייבות גם הנשים ללמוד טעמי ההלכות, ולכן יכולות שפיר לברך ברכת התורה.

164 אף שענין זה שייך באשה נשואה דוקא, וכמו שהענין ד"פלאגאן בהדיה"ה הובא בגמרא במסכת סוטה, שזהו ענין ששייך רק באשה נשואה.

וראה תוד"ה בן עזאי — סוטה כא, ב, ולא נאמר גם בנשים שבאות ללמוד מצוות דידהו — הרי: (א) בפרשיות דהקהל יש גם פסוקים שענינם לא רק הלכות פטוקות, אלא גם טעמי ההלכות. (ב) לאחרי קריאת הפרשיות ע"י המלך, שומעות הנשים גם את השקו"ט שבלימוד האנשים.

** משא"כ הבי"י — מה שלא כתב טעמי ההלכות, הרי זה (לא בגלל שס"ל כהרמב"ם, אלא) בגלל שביאר טעמי ההלכות בפירושו על הטור, באריכות נפלאה עוד יותר מאשר רבינו הזקן.

159) לא רק בהלכות הצריכות להן, אלא גם בשקו"ט שבתורה, ועד ללימוד באופן ד"יגדיל תורה ויאדיר" (ישעי' מב, כא. וראה חולין טו, ב).

160) אפילו בלשון "לעסוק בדברי תורה", שכולל גם העזרה לבנה או לבעלה; ועאכו"כ הלשון "על דברי תורה", או "נותן התורה", שכיון שאינו שייך אצלן, אין להן לומר נוסח זה (ולא שייך בזה הטעם דלא פלוג, כיון שזוהי ברכה בפ"ע), והיו צריכים לתקן עבורן נוסח מיוחד, כמו שתיקנו ברכת "שעשני כרצונו" במקום "שלא עשני אשה" (שו"ע אדה"ז אר"ח סמ"ו ס"ד. ושי"ג).

161) כידוע גודל הדיוק בלשונו של אדה"ז (ראה גם תו"מ ח"ס ע' 316. ושי"ג), ובפרט בשו"ע (כמבואר גם בהקדמת הרבנים בני הגאון המחבר), כולל גם הדיוק בסדר הדברים, שהרי גם סדר בתורה הוא תורה (ראה פסחים ו, ב. של"ה חלק תושבע"פ, כלל לשונות בתחלתו (תב, ב)).

162) סוסמ"ז.
163) להעיר מדברי האחרונים (ראה שו"ת בית הלוי ח"א ס"ו) שגם במצוות שלהן, אין בלימודן מצות תלמוד תורה כלל, כיון שלימוד שהוא רק בשביל קיום המצוה — לימוד ההלכות בלבד, ללא שקו"ט — אינו בכלל לימוד התורה*.

(* ומה שהביאו רא"י מהקהל ש"אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע" (חגיגה ג, א.

של הקרבן, אבל הענין הרוחני של הקרבן נשאר בשלימותו, ע"י התפלות שבמקום קרבנות תקנום.

וטעם הדבר מובן בפשטות — כי, סיבת החורבן והגלות היא מצד החטא ("מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁹⁸), וכיון שענין החטא הוא מצד "תוקפא דגופא" שפועל "חולשא דנשמתא"⁹⁹, הרי זה פועל — במדה כנגד מדה¹⁰⁰ — רק בנוגע לעניני הגוף, שהם ענינים גשמיים.

[ולהעיר, שלאמיתו של דבר נוגע ענין החורבן גם לחלק הרוחני שבאדם, שהרי בגלל ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", "אין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך"⁹⁸, וטעם הדבר — דלכאורה אינו מובן (כפי ששואל רבינו הזקן¹⁰¹): "בשלמא לעלות ולראות אי אפשר מפני היד כו', אבל ההשתחואה (פישוט ידים ורגלים) אפשר להיות בכל מקום לפניו ית"י? — כיון שהכוונה היא להשתחואה פנימית שהיתה נפעלת בביהמ"ק שבו ראו אלקות בגילוי בעיני בשר, ועי"ז נפעלה שלימות בעבודת ה' [כדאיתא בספרי¹⁰²: "גדול מעשר שני כו' לפי שהי' עומד בירושלים.. והי' רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, הי' גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה"], משא"כ לאחרי החורבן, שלא רואים אלקות בגילוי, קשה יותר להגיע לשלימות בעבודת ה'. אבל אעפ"כ, עיקר פעולת החורבן היא בנוגע לענינים הגשמיים].

כ. ומזה מובן שעיקר החסרון ביו"ט שנפעל ע"י החורבן הוא בענין הרגל — כיון שהענינים הגשמיים לגבי הענינים הרוחניים הם בדוגמת הרגל לגבי הראש.

ובפרטיות יותר — כמ"ש¹⁰³ "זאת התורה אדם", וכשם שבאדם ישנה החלוקה דראש גוף ורגל, שהראש הוא החלק היותר נעלה, ולאחריה הוא הגוף, ולאח"כ הם הרגלים — כך גם במצוות התורה ישנה החלוקה דמחשבה דיבור ומעשה¹⁰⁴: כוונת המצוה, ברכת המצוה, ומעשה המצוה, שהם בדוגמת ג' הענינים דראש גוף ורגל.

וכיון שלאחרי חורבן ביהמ"ק נחסר בענינים הגשמיים של היו"ט,

- (98) נוסח תפלת מוסף דיו"ט. (102) הובא בתוד"ה כי מציון — ב"ב כא, א (וראה לקו"ש חכ"ה ע' 268 הערה 19. ויאמר משה תש"ט פי"ב (סה"מ תש"ט ס"ע ושי"ג).
(63) (103) חוקת יט, יד. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 141. ושי"ג.
(104) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ויאילך.
(101) לקו"ת ברכה צח, ב. ע' תתקלו ואילך. ועוד.

הנה אע"פ שנשארו הענינים הרוחניים של היו"ט (ע"י התפלות שבמקום קרבנות תקנום), משתדלים לקשר זאת גם עם ענינים גשמיים, כמו בענין השמחה שביו"ט, שאף שמצד עצמו הרי זה ענין הקשור עם השכל שבמוח והרגש שבלב, מקשרים זאת גם עם ענינים גשמיים (שהם בדוגמת ענין הרגל), כמו אכילה ושתי', שביו"ט צ"ל "חציו לה' וחציו לכם"²⁹, ועוד יותר מאשר בשבת, שאע"פ שמצוה לענגו בעונג אכילה ושתי'¹⁰⁵, הרי עיקר ענין השבת הוא "ויכולו גו"¹⁰⁶, "קודש היא"¹⁰⁷.

ומודגש במיוחד בחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", שמקשרים גם את הענין דמ"ת עם אכילה ושתי' גשמיים¹⁰⁸ — ש"הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם"²⁹, ועד למנהג ישראל (שיש לו תוקף כמו ענין של תורה, כמ"ש הרמב"ם¹⁰⁹) לאכול מאכלי חלב בחג השבועות¹¹⁰, ע"פ מ"ש¹¹¹ "דבש וחלב תחת לשונך"¹¹², אע"פ שבפסוק מדובר אודות התורה ופנימיות התורה¹¹³, ואילו כאן מדובר אודות חלב כפשוטו.

ומזה מובן, שהשלימות של היו"ט תלוי' בענין הרגל, ועד שלכן נקרא היו"ט בשם "רגל".

וזהו גם ענין ה"עלי' לרגל", שנוסף על הפירוש שבוזה, שעולים ברגל לירושלים וביהמ"ק, מרומז בזה גם ענין העלי' שנפעל ברגל¹¹⁴, שהרי אינה דומה מעלת הרגל כשהולך לדבר הרשות לגבי מעלת הרגל כשהולך לירושלים ולביהמ"ק, שעיי' נמשך האלקות וחודר (לא רק בהשגת המוח והרגש הלב, אלא) גם ברגלים, שבשביל זה יש צורך בתוספת אור ושמחה למעלה, שפועל גם למטה, כידוע בענין "באור פני מלך חיים"¹¹⁵.

כא. והנה, בין הענינים דיו"ט שהם במקום עלי' לרגל — ישנו גם המנהג¹¹⁶ לילך לבתי-כנסיות לשמח יהודים בשמחת היו"ט של קבלת התורה, שבשביל זה יש צורך שיהי' יכול לילך ברגליו ל"מקדש מעט"¹¹⁷.

105 ראה שו"ע אדה"ז אר"ח רסרמ"ב. וש"נ.
106 בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ.
107 תשא לא, יד.
108 ראה גם שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"ו ס"ב (תו"מ חמ"ז ע' 34 ואילך). וש"נ.
109 הלי' ממרים בתחלתן.
110 ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סתצ"ד סט"ז. וש"נ.
111 שה"ש ד, יא.
112 יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

בנוגע להקב"ה וקנס"י; וכמו כל הענינים שבפנימיות התורה — ישנו ענין זה גם בנגלה דתורה, ברמז עכ"פ¹⁵⁰.

כז. המשך השיחה,

— שאע"פ שאשה אינה מצווה בפור', מ"מ כתב הר"ן¹⁵¹ ש"מפני שהיא מסייעת¹⁵² לבעל לקיים מצוותו" (שנעשית ע"י שניהם דוקא), לכן "יש לה מצוה"¹⁵³, ולא רק מצוה סתם, אלא ה"מצוה רבה"¹⁵⁴ דפור'. אמנם, כיון שמצד עצמה אינה מצווה על זה, והסיוע לבעל הו"ע שתלוי ברצונה, אינה יכולה לתבוע את בעלה בדין שיגרשנה (כשאינן לה בנים ממנו) כדי שתוכל לקיים מצוה זו.

ועד"ז בת"ת, ש"אשה אינה במצות ת"ת .. ופטורה משכר לימוד בני'¹⁵⁵ .. ומ"מ, אם היא עוזרת לבנה או לבעלה .. חולקת¹⁵⁶ שכר עמהם"¹⁵⁷ (ובלשון הגמרא¹⁵⁸: "פלאגן בהדייהו") — חלק במצות ת"ת

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לסיוע במצוה, שהרי "מרובה מדה טובה כו" (יומא עו, א. וש"נ).
153 ולכן אמרינן שאף ש"האשה מתקדשת בה ובשלוחה", מ"מ, "מצוה בה יותר מבשלוחה" (קידושין שם).
154 תורה וכו' — שבת ד, א. תורה"א — גיטין מא, ב.
155 "ואין כופין אותה אלא אם כן היא עשירה, ומתורת צדקה" (שם).
156 שהרי קודם הלימוד "יכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסוק בתורה והוא ימציא לו פרנסתו ויחלוק עמו בשכר" (שו"ע יו"ד סרמ"ו ס"א) — כפי שמצינו בנוגע לישכר וזבולון: "שמח זבולון בצאתך (לסחורה) וישכר באהליך", ש"עשו שותפות, זבולון .. יוצא לפרמקטיא .. ומשתכר ונותן לתוך פיו של ישכר והן יושבים ועוסקים בתורה" (ברכה לג, יח ובפרש"י); "אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתן לו" (יו"ד שם) — שעז"נ (בהמשך הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה") "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה כוז יכוזו לו" (שה"ש ח, ז).
157 הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"א.
158 סוטה כא, א.

150 ראה גם (151) רפ"ב דקידושין.
152 ועפ"ז יש להוסיף ביאור בדין ד"הבא על .. הבהמה והאשה המביאה את הבהמה בסקילה, אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב תסקל .. שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה" (סנהדרין נד, א) — דלכאורה אינו מובן: הרי אסור להרוג בהמה (מלבד לצורך אכילה) משום צער בעלי-חיים (וראה שם נה, סע"א) — דכיון שהיא מסייעת לעבירה*, יש לה חלק בזה.
ומצינו ענין זה גם בנוגע לצומח — כמארז"ל (מדרש תהלים (שוח"ט) סוף מזמור (ג) "לעתיד כו' אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צוחת ואומרת שבת היום", ואפילו בנוגע לדומם — "האבן זועקת כו' שנאמר (חבוקק ב, יא) כי אבן מקיר תזעק וכפיי מעץ יעננה".
* אפילו אם הסיוע הוא רק באונס (שבאדם אין מענישים על זה) — כיון שבהמה אין לה מציאות ודין בפ"ע, וע"ד שמצינו לענין תחומין ש"הבהמה .. כרגלי הבעלים" (ביצה לו, סע"א).

רש"י, אלא בהכרח ללמוד פירוש רש"י בתור פשוטו של מקרא, ורק לאח"ז יכולים להסיק מזה ענינים נוספים ע"ד הדרוש והרמז כו'¹⁴².
ובהמשך להמדובר לעיל (סי"ז ואילך) בנוגע לענין ההליכה ברגל, ובשייכות לבע"י (כפי שנקרא כאן: "פראבלעם") בנוגע לענין הגיור – נתעכב על פירוש רש"י דלקמן.

כד. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק¹⁴³ "ותאמר רות (לנעמי) אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך וגו'" – יצא לאור בקונטרס בפ"ע.
כה. בהמשך לביאור בפירוש רש"י – דובר בארוכה אודות מיהו יהודי ("ל בפ"ע).

* * *

כו. הסדר הוא שבאסרו חג השבועות בכל שנה נערך "כינוס תורה". וכיון שמכמה סיבות אינני משתתף בגופי, נהוג בכל פעם לומר איזה ענין בקיצור עכ"פ בתור השתתפותי בכינוס.
ובהקדמה – שבנוגע לתורה מצינו הענין של אירוסין: "מורשה"¹⁴⁴, שנוסף על הפירוש מלשון ירושה, ישנו גם הפירוש מלשון "מאורסה" ("אל תקרי מורשה אלא מאורסה"¹⁴⁵).

– ששייך בעיקר לתורה שבע"פ (יותר מאשר לתושב"כ), שלכן, "עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר¹⁴⁴ תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם.. מאן דאמר מאורסה דינו כנערה המאורסה כו"¹⁴⁶, והרי עיקר איסור לימוד התורה לגוי הוא לא כ"כ בנוגע לתושב"כ כמו בנוגע לתושבע"פ¹⁴⁷ –

כמו בחתן וכלה, שהרי הקב"ה וכןס"י נקראים איש ואשה (כנ"ל סי"ב), וענין הקידושין ביניהם הי' בשעת מ"ת, כמארו"ל¹⁴⁸ "ביום חתונתו"¹⁴⁹ זה מתן תורה".

ומזה מובן, שכל הענינים שישנם בנוגע לאיש ואשה, ישנם גם

(142) ראה גם תו"מ שם ע' 162 ואילך. (147) ראה שד"ח פאת השדה מע' האל"ף ורש"י.
(143) רות א, טז"ו.
(144) ברכה לג, ד.
(145) פסחים מט, ב.
(146) סנהדרין נט, רע"א.
(147) ראה שד"ח פאת השדה מע' האל"ף כללים, כלל קב (כרך ז א'תקטו, א ואילך).
(148) תענית כו, ב (במשנה).
(149) ש"ש ג, יא.

ומהנכון, שאלו שקיימו מנהג זה והלכו כו', יקיימו בעצמם (ויפעלו גם על אלו שנמצאים מסביבם) ההוספה ב"ושמחת בחגך", ויומשך אצלם בלימוד התורה בהצלחה רבה, ובאופן שהלימוד יהי "מביא לידי מעשה"³.

* * *

כב. ידועה הוראת הבעש"ט (שנאמרה כמ"פ ע"י רבותינו נשיאינו)³³ שכל דבר שיהודי שומע או רואה יש בו הוראה, כיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, ולא במקרה ח"ו (וכמ"ש הרמב"ם¹¹⁸ שאסור לומר "דבר זה ממנהג העולם.. נקרה נקריה כו'", ועל זה "כתוב בתורה¹¹⁹ והלכתם עמי בקרי וכו'").

וכידוע שיטת הבעש"ט¹²⁰ שהשגחה פרטית היא לא רק על מין המדובר, ובפרט בני"י, אלא גם על כל פרט ופרט ממין החי והצומח והדומם (ועד שגם האופן שבו יארע מאורע מסויים הוא בהשגחה פרטית). ואע"פ שהרמב"ם במו"נ¹²¹ אינו סובר כן – כבר הביא רבינו הזקן ראי'¹²² לשיטת הבעש"ט מגמרא מפורשת במסכת חולין¹²³: "רבי יוחנן כי הוה חזי שלך (זה השולה דגים מן הים) אמר משפטיך¹²⁴ תהום רבה" (שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות). וכבר נתבאר לאח"ז תיווך הדברים ע"י אדמו"ר האמצעי¹²⁵.

ומזה מובן במכ"ש וק"ו בנוגע לעניני תורה שהם בהשגחה פרטית – שלכן ישנה תורת רבינו הזקן¹²⁶ שצריכים לחיות עם הזמן, שהכוונה בזה לפרשת השבוע, והיינו, שאע"פ שחלוקת הפרשיות לזמני השנה (כ"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת"¹²⁷) נקבעה אחת ולתמיד לפני זמן רב, ובכל שנה קוראים אותן פרשיות באותם זמנים, מ"מ, כיון שזהו ענין בתורה, הרי זה בודאי בהשגחה פרטית, ולכן, בחלק התורה שקוראים בזמן זה, יש הוראה בנוגע למאורעות שמתרחשים בזמן זה שמתלבטים כיצד צריך לנהוג בהם, אע"פ שגם לולי מאורעות אלו היו קורין בתורה ענין זה (כבשאר השנים).

(118) הלי' תעניות פ"א ה"ג. (123) סג, א (ובפרש"י).
(119) בחוקתי כו, כז. (124) תהלים לו, ז.
(120) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך. (125) דרך חיים שעה"ת פ"ט. וראה ורש"י.
(121) ח"ג פי"דח. (126) סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך (נעתק
(122) ראה שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"ח ב"היום יום" ב חשון).
(127) רמב"ם הלי' תפלה רפי"ג.

[וע"ד שמצינו אפילו בנוגע לענינים גשמיים, כמו ראיית הקשת, שזהו סימן לכך שהקב"ה "זוכר הברית .. וקיים במאמרו" — כי, אע"פ שיש הסבר טבעי על ראיית הקשת, שזהו מצד פגיעת קרני השמש בעננים, הנה הסבר זה טוב עבור גוי, אבל יהודי רואה בכך סימן שהקב"ה עומד בדיבורו. ועד"ז בנוגע לברקים ורעמים, שעם היותם מצד טבע העולם, רואה בהם יהודי סימן לכך "שכחו וגבורתו (של הקב"ה) מלא עולם".]

וכיון שכן, יש להתייגע ולמצוא בתורה הוראות בנוגע לענינים שמתרחשים בכל זמן. ובודאי שייך הדבר לכל אחד מישראל, שהרי התורה ניתנה לכל אחד מישראל (כמארז"ל¹¹⁹ "אילו היו ישראל חסרים אפי' אדם אחד וכו'"), ולא רק ל"ראשונים בני מלאכים"¹²⁸, אלא גם "אנו" שאיננו נחשבים אפילו ל"בני אנשים"¹²⁸, הנה גם לנו ניתנה התורה, שלכן, כל אחד מישראל בכל הדורות מברך ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו" [ואין זו ברכה לבטלה ח"ו, כיון שכל ענין שלומד בתורה יכול לומר עליו "ונתן לנו את תורתו"], ומסיים "נותן התורה" (לשון הוה¹²⁹), כיון ש"בכל יום יהיו בעיניך חדשים"¹³⁰, ובמילא ניתנו לו גם ההוראות שבתורה, מלשון הוראה¹³¹.

ולא עוד אלא ככל שנמצאים בדור יתום, שבו הולך ומתגבר החושך הכפול ומכופל, אזי ההוראה היא ברורה יותר¹³¹ — ע"ד שדברי המשנה הם "דבר קצר"¹³² הספיקו עבור התנאים, "ראשונים כמלאכים"¹²⁸, שמצד גודל מעלת שכלם היו יכולים לידע מהם את כל עניני הברייתות כו' שנרמזים בהם (כמאמר אילפא¹³³), ולפני"ז, בימי משה, הי' די בהתכללות כל הענינים בתושב"כ, כלשון הגמרא בכ"מ: "מנא הני מילי — דאמר קרא"; ואילו בדורות שלאח"ז נתפרשו כל פרטי הענינים שב"ששים המה מלכות (אלו ששים מסכתות) ושמונים פלגשים (אלו הברייתות) ועלמות אין מספר (אלו מימרות האמוראים)¹³⁴, ועד לתורות והוראות של גדולי ישראל שבכל הדורות עד לדורנו זה.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לפרשת השבוע, כן הוא גם בנוגע

(128) שבת קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ.
(129) ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. ובכ"מ.
(130) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו, טז.
(131) ראה גם תו"מ חס"ב ע' 103. וש"נ.
(132) פיהמ"ש להרמב"ם בהקדמה (ד"ה אח"כ ראה).
(133) תענית כא, א.
(134) שה"ש ו, ח (ובשהש"ר עה"פ. וראה תו"א שמות מט, ב. לקו"ת שה"ש לח, ב מ, א).

לעניני התורה השייכים לימים טובים, ובנדו"ד: חג השבועות, הן בנוגע לקריאת התורה שנתתקנה משנים קדמוניות, והן בנוגע לענינים שניתוספו לאח"ז, כמו מגילת רות, כמ"ש במסכת סופרים¹³⁵ שקורין אותה "במוצאי יו"ט ראשון של עצרת", וכמובא גם בשו"ע של רבינו הזקן¹³⁶ ש"נוהגין לקרות מגילת רות בשבועות" — שאין זה באופן ש"נקרה נקרי"ת, אלא יש בזה הוראה לזמן זה.

ובהתאם לכך יש להתעכב על הוראה שלמדים ממגילת רות — הן עבור אלו שקוראים בחג השבועות מגילת רות כפשוטה, והן עבור אלו שלכלל הפחות יודעים אודות שייכותה של מגילת רות לחג השבועות שלכן יש נוהגים לקרותה — בשייכות למאורעות שמתרחשים בזמן זה (אע"פ שגם בלאה"כ שייכת מגילת רות לזמן זה).

כג. ולכל לראש — לבאר פירוש רש"י על פסוק במגילת רות,

— כשם שנהוג בעת ההתועדות דיום הש"ק לבאר פירוש רש"י על פסוק בפרשת השבוע —

ע"פ הכללים שבלימוד פירוש רש"י — הן כללים שלא נתפרשו על ידו אבל הם מובנים מתוכן פירושו, ועאכ"כ הכללים שנתפרשו בפירוש רש"י, החל מהכלל הראשון: "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"¹³⁷, "אני אומר יתיישב המקרא על פשוטו .. והדרשה תדרש, שנאמר¹³⁸ הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע"¹³⁹, שלכן אי אפשר לתרץ סתירה בפירוש רש"י, שענין זה הוא לפי תנא או אמורא פלוני, וענין זה הוא לפי תנא ואמורא אחר, כיוון שעיקר ענינו של פירוש רש"י הוא פשוטו של מקרא.

יש אמנם מפרשים כמו ר' אליהו מזרחי שמוצאים בפירוש רש"י גם ענינים ע"ד ההלכה, ועד לענינים ע"ד הרמז, כמ"ש השל"ה¹⁴⁰ שבפירוש רש"י יש ענינים מופלאים, אבל, זהו רק לאחרי תחילת ועיקר לימוד פירוש רש"י ע"ד הפשט, פשוטו של מקרא באופן המובן ל"בן חמש שנים למקרא", שכיון שלא למד עדיין משנה ("בן עשר שנים למשנה") וגמרא ("בן חמש עשרה לגמרא")¹⁴¹, ועאכ"כ שלא למד רזין דרזין כו', אי אפשר לומר שהענינים שע"ד ההלכה והרמז כו' הם "פירוש

(135) פי"ד הי"ח.

(136) או"ח סתצ"ד סי"ג. וש"נ.

(137) פרש"י בראשית ג, ח.

(138) ירמי' כג, כט.

(139) פרש"י וארא ו, ט (בסופו).

(140) במס' שבועות שלו — קפא, א.

(141) אבות ספ"ה.